

H.O.O.P.: Stichting Peuterspeelzalen Leiden verkent de toekomst

Concept Strategische schets Stichting Peuterspeelzalen Leiden 2018-2022

Inhoudsopgave

1. Visie en missie.....	3
2. Kernboodschap.....	3
3. Analyse van het jonge kind in de samenleving.....	3
4. Het kind én de ouders centraal	4
6. De professional én het team centraal.....	5
7. De wijk én partners centraal	6
8. De SPL als lerende organisatie	7
Bijlage: cijfers.....	8

1. Visie en missie

Stichting Peuterspeelzalen Leiden (SPL) heeft de visie dat alle peuters in Leiden, in het bijzonder peuters met een achterstandsrisico, recht hebben op goede peuteropvang. Daarvoor vindt de SPL het creëren van een positief opvoedingsmilieu voor peuters en hun ouders noodzakelijk. Eveneens onmisbaar is het creëren van structurele en interprofessionele samenwerking met partners in de buurt en wijk. Dit met als doel de peuters en hun ouders te ondersteunen. De SPL doet dit door: **handelingsperspectief** te bieden aan kinderen en hun ouders, hen te helpen om niet direct te **oordelen**, hen **optimisme** te bieden en hun **participatie** in de samenleving te bevorderen (h.o.o.p.).

2. Kernboodschap

De SPL richt zich in de komende vier jaar primair op de stimulering van ontwikkeling van jonge kinderen. Daarbij betreft zij de pedagogische medewerker (PM-er), de peutergroep, het team en de wijk van het kind. De SPL biedt vooral veel ondersteuning aan ouders en peuters die dat vanuit hun sociaal-maatschappelijke achtergrond nodig hebben. Voor elke wijk waar de SPL vestigingen heeft, levert zij maatwerk op het gebied van haar pedagogisch programma, de ondersteuning van kind en ouders, en samenwerking met andere pedagogische partners in de wijk. De SPL legt de nadruk op de focuswijken van de gemeente Leiden, zonder daarbij overige wijken uit te sluiten van peuteropvang.

Verder koppelt de SPL peuterspeelzalen aan voorzieningen in de wijk. Zo kiest zij voor een pedagogisch verantwoord aanbod van dagdelen in huizen, speeltuinverenigingen en basisscholen in de wijk. De SPL ziet zichzelf als een lerende organisatie. Daarom zet zij in op verdere professionalisering van haar pedagogisch medewerkers en het creëren van interprofessionele teams. Dit doet de SPL in nauwe samenwerking met andere pedagogische partners in Leiden, om zodoende haar doelstellingen te realiseren.

3. Analyse van het jonge kind in de samenleving

De samenleving verandert voortdurend en daarmee ook de opvoeding van kinderen. Opvoeden is tegenwoordig geen zaak van het gezin alleen. Door veranderingen in de sociale omgeving van ouders en hun kinderen, verandert ook het pedagogisch netwerk dat noodzakelijk is om hen te helpen bij de opvoeding en hun deelname aan de samenleving. Het is niet meer vanzelfsprekend dat families bij elkaar wonen, en blijven wonen, als de kinderen opgroeien. Daarnaast zien veel ouders hun kinderen minder frequent, doordat zij op lange reisafstand wonen van hun werk en doordat zij de kinderopvang uitbesteden aan een kinderdagverblijf en de grootouders. Maar ook de wijk verandert. Traditionele ontmoetingspunten veranderen of verdwijnen. Ouders doen 'avonds' na het werk nog even boodschappen in de supermarkt aan de rand van de stad of laten de boodschappen thuis bezorgen. Door schaalvergroting van onder meer scholen en sociale instellingen is de afstand tussen ouders en instanties groter geworden. Anonimiteit en bureaucratie nemen alsmaar toe. De gezaghebbende Pedagoog Mischa de Winter stelt dat opvoeden in Nederland een sterke individualistische zaak is geworden. Juist dat veroorzaakt onzekerheid bij ouders; zij worden bang dat ze in hun opvoeding falen. De samenleving zelf is ook erg individualistisch geworden. Eigen kracht betekent tegenwoordig vooral: "zoek het maar zelf uit"

De maatschappij is veranderd van een verzorgingsstaat naar participatiesamenleving, waarin de burger vooral zelf initiatief moet nemen om het leven zinvol en prettig in te richten. Ouders zoeken oplossingen voor opvoedingsangsten in het medicaliseren van problemen, wat inhoudt dat zij hun kind laten diagnosticeren en laten behandelen, al dan niet met medicijnen. Daarnaast zijn ouders op zoek naar het uitsluiten van risico's, om zodoende hun kind de meeste garantie te bieden voor een

succesvolle carrière. De groei van huiswerkinstituten is daar een voorbeeld van. Toch doen we het in Nederland niet slecht als het gaat om opvoeding: de Nederlandse jeugd behoort tot de gelukkigste ter wereld.

Maar geluk en toekomstkansen zijn niet gelijk verdeeld over de jeugd. Kinderen uit arme gezinnen hebben minder kans op een glansrijke toekomst, net als kinderen van tienermoeders en kinderen uit eenoudergezinnen. Minder dan de helft van het aantal kinderen dat in achterstandswijken naar de basisschool gaat, stroomt na groep 8 uit dezelfde school. Daarnaast bouwen gezinnen die vaak verhuizen minder goede sociale netwerken op, terwijl juist zwakke sociale netwerken leiden tot meer kindermishandeling en verkeerde opvoedkundige beslissingen.

Ook in de cijfers van de zwaardere jeugdzorg zien we dat de ambulante jeugdzorg met wel 14% per jaar stijgt. Ondanks alle nieuwe wet- en regelgeving stijgt ook het aantal kinderen dat naar het speciaal onderwijs gaat. Mischa de Winter is daarom een warm pleitbezorger van het versterken van de sociale netwerken rondom gezinnen: we moeten toe naar een “pedagogische civil society” waarin we ontzorgen, normaliseren en een veilige opvoedingsomgeving creëren. Een kernbegrip daarbij is “nabijheid” en de aanpak is holistisch: opvoeden doe je niet fragmentarisch, maar door te kijken naar de totale mens en zijn omgeving en omstandigheden. Schoolverzuim kun je niet aanpakken door ook naar de financiële situatie van het gezin te kijken. De zelfredzaamheid van gezinnen moet worden versterkt en daarvoor zijn positieve rolmodellen en positieve ontmoetingen nodig. Samen met familie, burens, kennissen en sociaal-pedagogische professionals creëren we voor ouders een veilige ontmoetingsplaats, waar zij gesteund worden en ervaringen kunnen delen.

De gemeente Leiden kenmerkt zich door enerzijds hoog opgeleide ouders en gezinnen, die verdeeld over de stad wonen en leven, waaronder ook expats. Anderzijds laagopgeleide autochtone en allochtone ouders, die ook verdeeld over de stad wonen en leven. Maar wel met een verhoogde concentratie in de volgende wijken: xxxxxx. Uit cijfers (bijlage 1) blijkt dat Leiden bovengemiddeld laagopgeleide personen heeft, met lagere inkomens en zij meer in uitkeringsituaties leven. Ook het gebruik van jeugdzorg ligt hoger dan het landelijk gemiddelde. Het aantal kinderen dat naar passend onderwijs gaat ligt ook beduidend hoger dan het landelijk gemiddelde.

4. Het kind én de ouders centraal

De SPL wil ieder kind in Leiden de kans geven zich te ontwikkelen, zodat het een goede start op de basisschool kan maken. De SPL wil dat kinderen die vanuit een achterstandssituatie komen meer bagage meekrijgen, zodat zij met zelfvertrouwen en vaardigheden een vliegende start kunnen maken. Door de thuissituatie en de omgeving oog te laten hebben voor de positie van het kind in de groep en de omgeving, zet de SPL zich in om de intergenerationele opvolging van achterstand, armoede en opvoedingsproblematiek te stoppen. Ouders die we helpen bij de opvoeding van hun kinderen, steunen we ook in hun eigen leven. De SPL zet zich nadrukkelijk in voor een veilige opvoedingsomgeving voor kind en ouders. Ouders moeten zich prettig en gehoord voelen in de groep en op de locatie. De SPL zorgt ervoor dat kinderen met verschillende achtergronden elkaar leren kennen en met elkaar leren spelen. Dat geldt ook voor peuters van expats, die (tijdelijk) op de peuterspeelzaal komen. Uitgangspunt is dat deze kinderen Nederlands leren op de peuterspeelzaal. De SPL kan ook onderzoeken of kleuters van groep 1 en 2, wiens ouders niet vallen onder de kinderopvangtoeslag, ook na- en buitenschoolse opvang kan worden aangeboden. Dit kan ofwel door de SPL ofwel door een andere organisatie worden opgepakt.

Ouders ontmoeten elkaar en de SPL stimuleert deze ontmoetingen. Zo creëer je een positieve

pedagogische omgeving voor ouders, versterk je hun gevoel van eigenwaarde en stimuleer je hen mee te doen op de peuterspeelzaal en in de wijk waar zij en hun kind wonen. Hiermee kan segregatie in de vroegste fase worden voorkomen. Een belangrijke voorwaarde voor het bereiken van deze ouders is dat de toeleiding naar de peuterspeelzaal goed is georganiseerd. Ouders moeten in een vroeg stadium gestimuleerd en begeleid worden in het gebruik van de peuterspeelzaal. De SPL doet dat niet alleen, maar betreft hier andere partners nauw bij, zoals JES Rijnland.

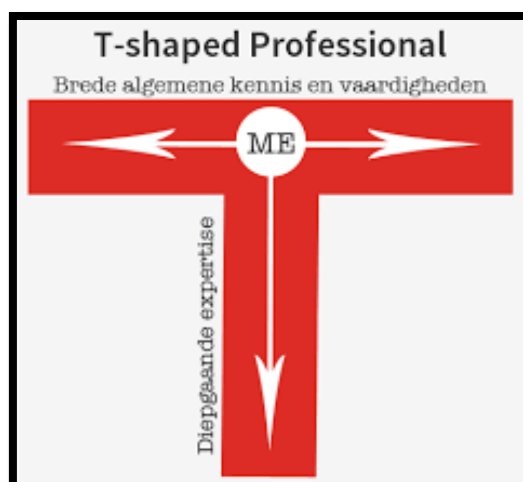
De SPL werkt met effectieve pedagogische programma's op de peuterspeelzaal en onderzoekt of deze goed passen bij de achtergrond van de ouders en de wijk. De peuterspeelzaal zoekt in de wijk aansluiting bij andere sociale partners en activiteiten, om zo ouders ook thuis te ondersteunen in hun opvoeding en hen te stimuleren deel te nemen aan de lokale samenleving. De SPL onderzoekt of huisbezoeken door de SPL een meerwaarde kunnen hebben voor de toeleiding naar de peuteropvang en de begeleiding van de kinderen. De SPL kijkt scherp of zij hierin zelf een rol kan vervullen of dat deze door een andere partner beter uitgevoerd kan worden. De SPL gaat nauwere samenwerkingspartners zoeken met JES Rijnland om met name de toeleiding naar de peuterspeelzaal te versterken en nauwer te samenwerken op gebied van gezinsondersteuning. Andere samenwerkingspartners kunnen zijn: het wijkgerichte welzijnswerk, het onderwijs, de bibliotheek, de huisarts, het CJG en de wijkverpleging.

6. De professional én het team centraal

In deze visie is de pedagogisch medewerker (pm'er) van de peuterspeelzaal dé spil van de organisatie als het gaat om contacten met kind en ouders en partners. De pm'er is een professional die niet alleen pedagogische vaardigheden heeft voor het kind, maar ook sociale vaardigheden naar ouders en professionele vaardigheden naar de teamleden, de SPL en andere professionele partners. Dit vraagt van de pm'er betrokkenheid en bereidheid de werkzaamheden en de werkhouding en aan te passen. De SPL realiseert zich dat er ook pm'ers zullen zijn die zich hierin niet herkennen en hun houding willen aanpassen. Hiervoor zullen gepaste maatregelen moeten worden getroffen, want die nieuwe houding vraagt meer dan alleen een cursus volgen.

De nieuwe interprofessionele houding van de pm'er wordt gekenmerkt door: (1) vraaggerichtheid, (2) klantversterkend werken, (3) omgevingsgerichtheid en (4) samenwerkingsgerichtheid. Dat betekent dat de pm'er: let op de behoeften en wensen bij het kind en de ouders, de ouders het gevoel geeft dat zij ertoe doen, weet wat er in de omgeving speelt en contacten onderhoudt met partners, en dat de hij of zij niet bang is om de eigen autonomie op te heffen om in een netwerk te werken.

De pm'er die wij voorstaan is een T-shaped professional. Een professional met generieke kwaliteiten als sociaal werker en specifieke kwaliteiten als pedagoog.

Figuur 1: De T-shaped Professional

Het team gaat interprofessioneel werken. Dit in tegenstelling tot de multidisciplinaire teams, waar de professionals vanuit verschillende disciplines, opleidingen en niveaus met elkaar samenwerken, en ieder werkt vanuit eigen normen, waarden en beroepscodes. In een interprofessioneel team worden waarden gedeeld, is samen een visie ontwikkeld en spreken teamleden elkaars taal. Hiervoor moeten teamleden voorbij de grenzen van de eigen organisatie en autonomie durven te kijken en te werken. Interprofessionele samenwerking kan tot stand komen als we sprake is van: (1) wederkerigheid, (2) tevredenheid in het werk, (3) effectief samenwerken en (4) een positieve arbeidsbeleving vanuit de eigen professie.

We streven naar interprofessioneel teams, waar vanuit één visie wordt samengewerkt tussen pm'ers en pedagogische hulpverleners, zowel intern als extern. Samenwerking moet vooral bottom-up worden ingericht, met een coachende en stimulerende rol voor de leidinggevende. In interprofessionele teams ligt daarbij de nadruk op gedeelde waarden, ook vanwege de diversiteit aan kinderen en gezinnen. Interprofessionele teams moeten groeien, medewerkers en partners moeten elkaar leren kennen en vertrouwen. Dat vraagt om ruimte, tijd en een lerende organisatie.

De SPL zal hiervoor niet-vrijblijvende gesprekken gaan voeren met pm'ers en daarbij persoonlijke en organisatorische doelen gaan stellen. Uitgangspunt is de zoektocht naar het talent van mensen en de koppeling van een passende wijze waarop teams het beste kunnen worden samengesteld voor een bepaalde wijk in Leiden. De SPL realiseert zich dat een top-downbenadering niet geschikt is om deze veranderingen teweeg te brengen. Medewerkers moeten er zelf van overtuigd zijn dat de genoemde veranderingen een meerwaarde hebben voor de werkzaamheden die zij voor de kinderen en hun ouders verrichten. Het vraagt van de organisatie dat zij de pm'ers door deze nieuwe koers niet direct overbelast met allerlei eisen, aangezien dat juist die cultuurveranderingen kan frustreren.

7. De wijk én partners centraal

De SPL wil in de toekomst haar positie als partner in het lokale sociale domein van het gezin, de buurt, de school en de wijk versterken. Dat doet de SPL met het doel om daadwerkelijk het verschil te maken voor gezinnen die extra steun en aandacht nodig hebben. Haar kernopdracht van pedagogische peuteropvang voor jonge kinderen en hun ouders vormt daarbij een leidraad. De SPL richt haar pedagogisch peuteropvang in naar de behoeften en de kenmerken van de wijk en sluit haar werk nauw aan bij het gemeentelijk beleid rondom de focuswijken van Leiden. Tegelijk ziet de

SPL voor zichzelf ook een taak weggelegd voor de niet-focuswijken van Leiden. Uitgangspunt daarbij is directe nabijheid van de voorzieningen en vroegtijdige ondersteuning van kinderen en hun ouders. Interprofessioneel werken met andere partners betekent dat, op basis van gelijkwaardigheid en wederkerigheid, snel en goed geschakeld kan worden als er ondersteuning nodig is. Met respect voor de privacy van kind en ouder wordt er warm overgedragen en teruggekoppeld, zodat de pm'er ook weet wat de resultaten zijn van overdracht en inzet van andere partners.

De SPL ziet de Leidse kinderopvangorganisaties als complementaire partners die opvang bieden voor ouders die dat vanuit werk- of studiesituatie nodig hebben. Uit recent onderzoek van SCP blijkt dat werkende ouders gemiddeld zo'n 28 uur kinderopvang afnemen om te kunnen werken of studeren. Dat maakt duidelijk dat het aanbod van peuteropvang van de SPL van gemiddeld 6 tot 10 uur (en straks 16 uur VVE) wezenlijk afwijkt van de behoefte van tweewerkende ouders. Dat neemt niet weg dat als ouders door omstandigheden beter gebruik kunnen maken van kinderopvang, de SPL ouders doorverwijst en hen ondersteunt hiervan gebruik te maken.

Voor de toekomst ziet de SPL dat zij, vanuit nieuwe wet- en regelgeving omtrent 16 uur voor opvang van VVE-peuters, ook geschikte pedagogische opvangarrangementen maakt, die passen in het pedagogisch programma van opvang en ondersteuning van peuters en hun ouders. De SPL beseft dat ouderparticipatie en -betrokkenheid bij de peuterspeelzaal nog verder moet worden ontwikkeld, om een gezamenlijk opvoedingsmilieu te kunnen creëren. Dat vraagt om nog meer inzet van pm'ers, partners en de organisatie. De SPL exploreert nieuwe wegen en versterkt bestaande, door onder meer oudergroepen en -locaties, die zij gebruikt als ontmoetingsplek voor ouders, en te voorzien in hun behoeften op gebied van opvoeding, veiligheid, participatie en ontplooiing.

8. De SPL als lerende organisatie

Deze strategische visie vraagt evenveel van de pm'ers van de SPL als van directie en staf. De SPL zal allereerst de haalbaarheid van haar ambities moeten vaststellen om zo een goede koers te kunnen bepalen. De medewerkers zullen overtuigd moeten zijn van de noodzaak tot verandering. Zij moeten het verhaal "geloven" en zichzelf daarin herkennen. Het interprofessioneel werken in teams met professionals met verschillende achtergronden, maar met eenzelfde doel en werkwijze, vraagt andere competenties van pm'ers. Hiervoor zal deskundigheidsbevordering voor pm'ers worden ingezet, evenals de facilitering van de ontmoeting tussen professionals, zodat zij elkaar kunnen aanvullen en versterken. Dit vraagt om een groeimodel en betrokkenheid van de pm'ers.

Ook van directie en staf vraagt de strategische visie nieuwe vaardigheden en meer interprofessioneel en inter-organisatorisch samenwerken. De directie moet leren over haar eigen schaduw heen te kijken en de eigen autonomie ter discussie te stellen, als daarmee een hoger doel wordt bereikt. Daarom onderzoekt de SPL de mogelijkheid om verder samen te werken met JES Rijnland.

De SPL moet in de toekomst meer laten zien dat haar inspanningen leiden tot resultaten op het gebied van de ontwikkeling van kinderen en hun ouders. Samenwerking met onderzoekers en kennisinstituten kunnen de SPL laten zien wat effectief is, ook op gebied van samenwerking in de wijk, in het team en met de professionele partners. De SPL heeft hiertoe een aanzet gegeven door het innovatieproject "Motivatatie als motor voor professionalisering" (innovatiecentra VVE, NRO). Deze inspanningen leiden ertoe dat de SPL middelen beschikbaar moet stellen om de pm'ers, staf en organisatie verder te ontwikkelen naar een sterke pedagogische organisatie.

Bijlage: cijfers

Ontleend aan: Waarstaatjegemeente

- Leiden: 124.306 inwoners (2018)
- huishoudgrootte : Leiden 1,82, (Nederland 2,19)
- personen met bijstandsuitkeringen: 45,4 per 1000 inwoners (41,9 Nederlands gemiddelde)
- werkloosheid: Leiden 34 per 1000 inwoners (Nederland 25)
- voortijdig schoolverlaters (VO, MBO) : 2,3 % Leiden, 1,7 % Nederland
- aantal basisscholen in Leiden: 2,2 per 10.000 (Nederland 3,8)
- kwaliteitsoordeel onderwijs (inclusief volwasseneducatie): Leiden 59, Nederland 52 (schaal 1-100)
- schoolverzuim (5-18 jaar): 2,3 per 1000 inwoners (Nederland 1,82)
- eenoudergezinnen: Leiden 5,4 % (Nederland 7,2%)
- jongeren met jeugdhulp: Leiden 14.1 % : Nederland: 11.2 % van alle jongeren tot 18 jaar
- tienermoeders: Leiden: 0,33 %, Nederland: 0,50 %
- melding kindermishandeling (2014): Leiden: 1,65 %, Nederland : 0,70 %
- kinderen met kans op armoede: Leiden 14,4 %, 13,0 % Nederland
- kinderen in uitkeringsgezin: Leiden 8,28 %, Nederland; 6,58 %
- kinderen in speciaal onderwijs: Leiden 10,4 %, Nederland: 5,9 %
- achterstand leerlingen: Leiden: 12,11 %, Nederland: 11, 61 %
- laaggeletterdheid: Leiden: 8-11 %